

ՀԵՌԱԿԱ

Հ Ս Խ Հ
ՄԱՆԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Դ Ի Ա Մ Ա Տ Ի
ԾՐԱԳԻՐ—ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կազմեց՝ Մ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼ- ԼԻԶՄ

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ N 1

Մաթսիքմ-լեմինիզմը վորպես բանվոր դասակարգի տգանգրակա՛ն շարժման ճետոթյուն:

ՄԱՐԲՍԻԶՄԻ ՅԵՐԵԲ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ ՅԵՎ ՅԵՐԵԲ
ԲԱՂԿԱՅՈՒՑԻԶ ՄԱՍԵՐԸ

ԱՆԴԼԻԱԿԱՆ ԿԼԱՍԻԿ ՔԱՂԱՔԱՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ: Նրա առաջացման պայժմանները, անդիական քաղաքատնտեսության կապը կապիտալիզմի զարգացման հետ: Անդլիական քաղաքատնտեսության ուսմունքն արժեքի մասին: Աղամ Սմիտը և Դավիթ Ռիկարդոն վորպես արժեքի աշխատանքային տեսության հիմնադիրներ: Նրանց քաղաքատնտեսության մեթոդի մետաֆիզիկական բնույթը: Կատեգորիաների հավիտենականությունը: Նրանց մոտ հասարակական հարաբերությունները վորպես ագրանքների հարաբերություններ: Նրանց մոտ Բաղաքատնտեսությունը վորպես ժարքսիզմի բաղկացուցիչ մաս: Քաղաքատնտեսությունը վորպես բուրժուական հասարակության անապոծիտ: Մարքսի դիալեկտիկական մեթոդը: Հավելյալ արժեքի տեսությունը և հեղափոխական յեղրակացություններ ալդ տեսությունից:

Գերմանական կլասիկ իդեալիստական փիլիսոփայությունը և առանձնապես Հեգելի դիալեկտիկական փիլիսոփայությունը: Հեգելի փիլիսոփայական սխտեմը վորպես գերմանական կլասիկ փիլիսոփայության ավարտում: Հեգելի դիալեկտիկան: Նրա դրական կողմերը և մետաֆիզիկ բնույթը: Ալդ դիալեկտիկայի մարքսենքելսյան քննադատությունը և նրա մատերիալիստական վերամշակումը: Մատերիալիստական դիալեկտիկան վորպես մարքսիզմի փիլիսոփայական հիմք: Նրա հեղափոխականությունը: Ֆրանսիական ուսուպիստական սոցիալիզմը: Նրա մետաֆիզիկ եյությունը և բուրժուական հասարակարգի քննադատությունը: Դասակարգային

Արգանթիակի ծայրամ վաղ-
պատում, Գլուխիս 9254
Գլուխիս 11, Տերմ 700

Համաժողովի ամբողջամասնական որոշմամբ և
Համաժողովի ամբողջական որոշմամբ և
Համաժողովի ամբողջական որոշմամբ և
Համաժողովի ամբողջական որոշմամբ և

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

1650550-11

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՄԱԶԺՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵԶԻԴԵՆՏԻ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԶՈՐՈՒԹՅԱՆ

թյան գերը բանձոր դառակարգի ազատագրական շարժման 469-րդ տալ, վոր տեսութունը հանդիսանում է պրակտիկայի գիտակցում, արտացոլում է նրան կողմնորոշող ուղեցույցը:

Ցույց տալ տեսութան կուսակցականությունը և կուսակցական տեսութան որչեղտիվ ճշմարտություն հնարավորությունը, ցույց տալ, վոր միակ որչեղտիվորեն ճշմարիտ տեսությունը պրոլետարիատի կուսակցական տեսությունն է:

ԳՐԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԹԵՄԱՆԵՐ

1. Մարքսիզմը վորպես պրոլետարիատի ազատագրական շարժման տեսություն և նրա բաղկացուցիչ մասերի հետությունն ու կապը միմյանց հետ:

2. Մարքսիզմի աղբյուրների պատմական արժեքը և նրանց քննադատությունը Մարքսի կողմից:

3. Տեսության և պրակտիկայի փոխհարաբերությունը:

4. Տեսության կուսակցականությունը և կուսակցական տեսության ճշմարիտ լինելու հարցը:

Գրականություն (պատճառի)

1. Վոլֆսոն և Գակ—Պատմական մատերիալիզմի ուղղադիր, առաջին գլուխ:

2. Լենին—Մարքսիզմի յերեք աղբյուրները և յերեք բաղկացուցիչ մասերը:

3. Լենին—Մարքսի ուսմունքը—փիլիսոփայական մատերիալիզմ, գիտելիքի, պատմության մատերիալիստական բնույթումը, դասակարգային պայքար, պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի տակտիկան, Լենին—«Մարքս, Ենգելս և մարքսիզմ»:

4. Լենին—«Ի՞նչ անել», IV հատոր, էջ 381—382:

5. Մարքսիզմի պատմական զարգացման մի քանի ուսանանականություններ մասին:

6. Ստալին—Լենինիզմի հարցերը, էջ 15—22, 23—39:

Լրացուցիչ

1. Լենին—XXV հատ., էջ 384—389:

2. Լենին—XII հատ., Մարքսիզմ և սեվիզիոնիզմ, էջ 183—190:

3. Ստալին—Լենինիզմի հարցերը, էջ 631—633:

4. Ստալին—Համակը «Պրոլետ. սեվիզիոնիզմ» ժուրնալին:

ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄ ՅԵՎ ԻԴԵԱԼԻԶՄ

ԱՌԱՋԱԳՐԱԹՅՈՒՆ N 2

ՄԵԹՈԴԵԿԱՆ ՏՈՒՅՄՈՒՆՔՆԵՐ

Այս գլխում քննության են առնվելու ինչպես մատերիալիստական, այնպես և իդեալիստական փիլիսոփայությունների իմացաբանական ինդիքները: Այս գլխում առաջադրված նյութը մշակելիս կենտրոնական ուշադրություն պետք է դարձնել փիլիսոփայական մեթոդի մշակման խնդիրների վրա, այն և մատերիալի, կեցության, պատկերացման, ժամանակի, տարածության, վերսկի, շարժման, իմացության, ճշմարտությանների, արտացոլման տեսության, պրակտիկայի, նրա հեղուկությանների, արտացոլման տեսության, պրակտիկայի, նրա հեղուկությանների, իսկ առանձնապես նորագույնի հիմնական խնդիրը—դա կեցության և գիտակցության փոխհարաբերության խնդիրն է: Մատերիալիզմի համար կեցությունը սկզբնականն է, իսկ պատկերացումը՝ առաջացող նրա արդյունք, իդեալիզմի համար գիտակցությունը սկզբնականն է, իրենից դուրս չունի իրեն պատճառ, իսկ մատերիան նրա ստեղծագործության հետևանքն է: Փիլիսոփայական այդ հիմնական ուղղություններից, կուսակցականություններից զատ կան նաև այլպես կոչված դուալիստական և եկեղեցիական հոսանքներ, բայց վերջինք ինքնուրույն արժեք չեն ներկայացնում:

Մատերիալիզմ, պատկերացում և պրոլետարիատ: Մատերիալիզմը պատմության բնթացքում միշտ լինել է հասարակության առաջավոր, հեղափոխական գաղափարի փիլիսոփայությունը: Հին հունական մատերիալիզմ, նրա նախիվ հիլոսոփաական բնույթը: Հին մատերիալիզմըն գրավել է միայն բնականության ամբողջության ուսումնասիրությունը, նրա պատճառները: Աշխարհաշինություն, արտադրողական ուժերի և տեխնիկայի մակարդակը: Նոր շրջանի մատերիալիզմ—Բեկոնի, Հոբսի, Լոկի, Սպինոզայի, Գեյզարի մատերիալիզմը: Նրա առաջացման պատճառները, սոցիալական հիմքն ու ելակետը, նրա մեթոդիկական և առանձնապես բնույթը: Թրոտսկիական մատերիալիզմ, նրա մեթոդիկ մեխանիստական բնույթը: Նրա արժեքը: Պատմության մեխանիստական իդեալիզմը, նրա գիտելիքական բնույթը: Նոր շրջանի ի-

դեալիզմ, իդեալիզմի կապը կրօնի և նախնական անխնայի հետ: Իդեալիզմը վորպես հետադիմական—հակահեղափոխական դասակարգերի փիլիսոփայություն պատմության ընթացքում: Բերկլեյի պայքարը սուբստանցիայի (փաստորեն միայն մատերիայի) դեմ: Կանտի կրիտիկական եկեղեցական իդեալիզմը—նրա «իրն իր մեջ» և ապրիորի կատեգորիաների ընթացումը—լիբերալիզմի և եյուլյան անջատումը—լիբերալիզմը վորպես մեր հայեցողության արգելանք (ըստ Կանտի): Նրա դեալիզմը—ընդունում է իրը ինքնին և միևնույն ժամանակ ռեալը համարում է միայն լիբերալիզմը, վորը, ըստ նրա, մեր հայեցողության արգելանքն է: Դիալեկտիկայի ելիմինացիան նրա փիլիսոփայության մեջ:

Հեգելի արսույշաւ, մոնիստական, որչեկտիվ դիալեկտիկական իդեալիզմը: Կեցութեան ըմբռնումը Հեգելի մոտ: Կեցութեան և վոլյնչի փոխարարեթությունը—նույնութունը, առկա, ռեալ կեցութունը վորպես արսույշաւ հոգաւ աշխատեցութուն: Հասկացողութունների հակասական զարգացումը: Զարգացումը վորպես հասկացողութունների հակադրութունների պայքար: Քանակի, վորակի և չափի հասկացողութունը Հեգելի մոտ: Ընդհանուրի և առանձնահատուկի, անվերջի և վերջավորի դիալեկտիկական ըմբռնումը Հեգելի մոտ: Հեգելի փիլիսոփայության ներքին հակասութունը, նրա մեթոդի հեղափոխական բնույթը և իդեալիզմի հետադիմականութունը: Նրա փիլիսոփայության սոցիալական հիմքը, եյուլյանը:

Ֆեյերբախի մատերիալիզմը, նրա տեսական և հայեցողական բնույթը: Պրակտիկայի անտեսումը Ֆեյերբախի մոտ: Իդեալիզմի նրա քննադատությունը, նրա մատերիալիզմի անհիստորիկականութունը—«մատերիալիստ ներքնում, իդեալիստ վերքում» (Էնգելս): Պատմության իդեալիստական ըմբռնումը Ֆեյերբախի կողմից և նրա սոցիալական ու գնեստիկոգիական հիմքերը:

Լյուդվիգ Ֆեյերբախի փիլիսոփայության գոհնիկ նատուրալիստական և սահմանափակ բնույթը: Հեգելի փիլիսոփայության Ֆեյերբախի քննադատության սահմանափակ և միակողմանի բնույթը: Հեգելի դիալեկտիկայի անտեսումը Ֆեյերբախի կողմից:

Լ. Ֆեյերբախի փիլիսոփայության գնահատականը Մարքս-Էնգելս-Լենինի և Պլեխանով-Ռյազանով մենչևիկոզ իդեալիզմի կողմից: Մարքսի թեզիսները Ֆեյերբախի մասին: Մարքսի փիլիսոփայական եվոլյուցիան և նրա ֆայսիֆիկացիան ուղորդունիզմի կողմից:

Մարքս-Էնգելս-Լենին, —Դիալեկտիկական մատերիալիզմի հաղթանակը և բուրժուական իդեալիստական ու մետաֆիզիկական փիլիսոփայության վախճանը: Մատերիալի մեխանիստական, իդեալիստական և դիալեկտիկական—մատերիալիստական ըմբռնումը: Մեխանիստա-

կոն ըմբռնման սահմանափակ լինելը և նրա սխալը: Շարժումը վորպես մատերիալի կեցութեան, գոյութեան ձև: Դիալեկտիկանը վորպես վորոշ ձևով կազմակերպված, բարձր կառուցվածք ունեցող մատերիալի ճատկութուն, արգելանք:

Փամանակը և տարածութունը վորպես կեցութեան գոյութեան հիմնական ձևեր: Հարժուածք վորպես ժամանակի և տարածութեան միասնութուն: Փամանակի և տարածութեան որչեկտիվութունը, ռեալ լինելը:

Վարակի ըմբռնումն սուբյեկտիվ իդեալիզմի կողմից վորպես մեր հայեցողության ձև (Կանտ), վորպես մեր զգայնական տարրերի կոմպլեքս (Բերկլեյ): Վորակի որչեկտիվութունը, վորակը վորպես հասկացիկ իրողութուն, վորակը վորպես կեցութեան վորոշակիութուն (определенность): Վորակի ժխտումը մեխանիստների կողմից և մեխանիզիզմի սուբյեկտիվիզմն ու կանտիականութունը:

Դիալեկտիկական մատերիալիզմը և մատերիալի սուբստանցիայի ճանաչելիութունը: (Միանախական մատերիալիզմը, Ֆեյերբախը նույնպիսի համարում են ճանաչելի): Ազնոստիցիզմ—կանտիականութուն, մախիզմ—բողոքնաշարժականութուն: Աշխարհաճանաչողության սուբյուրենորը, ոսցիոնալիզմ—նրա իդեալիստական եյուլյանը: Մացիոնալիզմի և նալիվ ռեալիզմի նմանութունը: Իմացութուն աւարկայի ինդուզմ: Եմպիրիզմ: Եմպիրիզմը վորպես բողոք ուսցիոնալիզմի անսահման իշխանութեան դեմ: Եմպիրիզմի նպատակն արժեքը, սոցիալական հիմքը և սահմանափակ ու մետաֆիզիկ բնույթը:

Փորձի մախիստական—իդեալիստական ըմբռնումը: Պլեխանովի սխալն աչգ հարցում (փաստորեն կանգնած է մախիստական աշխարհայացքի վրա): Փորձի լենինյան ըմբռնումը վորպես իմացութեան աւարկայի, բնութեան, անկախ իմացութունից: Մարքսիզմի ըմբռնումը Պլեխանովի կողմից վորպես ժամանակակից սոցիալիզմի ըմբռնում: Նրա սխալը Ֆեյերբախի և դիալեկտիկական մատերիալիզմի փոխարարեթության մասին: Նրա սխալը մատերիալի ընդհանուր շնչավորման (одушевленность) հարցում (հիլոզոլիզմ):

Արտացոլման տեսություն, —մեր իմացության մարքս-լենինյան ըմբռնումը: Իմացութունը վորպես պրոցես: Արտացոլման հայեցողական և դիալեկտիկական ըմբռնումը: Արտացոլման տեսությունը վորպես միակ ճիշտ տեսերիալիստական տեսություն: Իդեալիզմը վորպես մատերիական, փոխադրված և վերամշակված մեր գլխում: Պլեխանովի սխալն աչգ հարցում: Նրա հիերոզիֆիների տեսությունը: Հիերոզիֆիների տեսության և ազնոստիցիզմի կապը:

Ճշմարտության ըմբռնումն իդեալիզմի, Մարքսի, Լենինի և փիլիսոփայական ուղորդունիստների կողմից: Ճշմարտութունը վորպես

իդեա (Հեգել), ճշմարտությունը վերադառնում է իրականությանը և նրա արտացոլում (Մարքս-Լենին), ճշմարտությունը վերադառնում է սուբյեկտի հայեցողությանը: Մախիզմ և մեխանիստական մատերիալիզմ (Բոգդանով-Սարգսյանով): Ճշմարտության սուբյեկտիվությունը վերադառնում է սուբյեկտիվ իդեալիզմի արտահայտություն: Ճշմարտության կոնկրետությունը: «Ճշմարտությունը միշտ կոնկրետ է, չկա արստրակա ճշմարտություն» (Լենին): Արտոլուտ ճշմարտություն և հարաբերական ճշմարտություն: Մատերիալիզմի գոյությունը, շարժումը վերադառնում է մատերիալիզմի գոյության ձև, ժամանակի և տարածության սուբյեկտիվությանը և այլն վերադառնում է ճշմարտությանը: Մեր իմացության հարաբերական լինելը: Անսահման, անվերջ և հավիտենականորեն փոփոխման մեջ գտնվող իրականությունը մինչև վերջ ապագիչ կերպով հնարավոր չէ ճանաչել: Ճշմարտության բացարձակությունը անհնար է դարձնում ինչպես աշխարհի հետագա զարգացումը, այնպես էլ մեր իմացության, գիտության զարգացումը:

Պրակտիկայի դերն իմացության մեջ: Մարքսիզմի բանականությունը, իմացությունը վերադառնում է առարակական արտադրական պրակտիկայի արդյունք: Պրակտիկան վերադառնում է ճշմարտության և իմացության կրիտերիա—չափանիշ: Պրակտիկայի հեղափոխականացումը դերը: Մարզը փոխելով իր պրակտիկայի միջոցով իրենից դուրս գտնվող բնությունը, փոխում ենակ իր սեփական բնությունը: Հին մատերիալիզմի, մինչ ֆեյերբախի հերքումը, հայեցողական, արստրակա բնությունը: Հեղափոխական—պրակտիկ գործունեության հասկանալը ֆեյերբախի, Պլեխանովի և մենշևիկոյ իդեալիզմի կողմից: «Փիլիսոփաները միայն բացատրել են աշխարհը գտնադրան կերպ, բայց բանը նրանում է, թե ինչպես են նրան» (Մարքս):

Հին մեխանիստական մատերիալիզմի մարանչոյ տիեզերական և հեղափոխական ելույթները և ներկայիս մեխանիստական մատերիալիզմի ռեակցիոն բնույթը: Ժամանակակից բնագիտության ճշմարտամբ մեխանիստական մատերիալիզմի սահմանափակ լինելու հետևանքով: Մախիզմը և ֆիզիկայի ճշմարտամբ: Դիալեկտիկական մատերիալիզմի և բնագիտության ճշմարտամբից դուրս գալու ուղին: Դիալեկտիկական մատերիալիզմը վերադառնում է իրականության զարգացման որևէ քննության հանգիստ և նրա հեղափոխական փոփոխման աշխարհայայթ:

Պրակտիկայի նշանակությունը (պարտադիր)

1. Վոլֆսոն և Դակ—Ուրվագծեր պատմական մատերիալիզմի, գլուխ II, էջ 23-52:

2. Փ. Էնգելս—Լեդիգ ֆեյերբախ, 1931 թ., էջ 44-61, 84-87, 113-131:

3. Փ. Էնգելս—Կյոպե—Դյուրինգ, 1931 թ., էջ 6-10, 10-22:

4. Մարքս—Էնգելս—Սոցիալիզմ, տ. III, էջ 153-163:

5. Լենին—Սոցիալիզմ (2-րդ լույս տեսած), տ. XIII, էջ 18-25, գլ. I, § 4-5, գլ. II, § 4-5, 6, գլ. III, § 1, 2, 5, գլ. IV, § 6, գլ. V, § 1, 2:

6. Ստալին—Լենինի գլխավոր հարցերը, էջ 23-38: «Լենինի գլխավոր հարցերի մասին», գլ. III, տեսություն:

7. Վիսինսկի—Արխիվ Մարքսի և Էնգելսի, II, էջ 200-202, 211-230, 230-231:

Լրացուցիչ

1. Դեբորին—Վերածնունդ փիլիսոփայության մեթոդականության, գլ. IV, V, VI և առաջին 3 գլուխները Վլադիմիր Լենինի:

2. Վլադիմիր Լենին—Սոցիալիզմ, տ. XVIII, էջ 298-304 (ո՞րտե՞ս):

ՄԱՏԵՐԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՄԱՐԳԱՆԻՆԵՑԱՆ ԴԻՍԼԵԿՏԻԿԱ

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ N 3

Շարժումը վորպես վողջ գոյության հիմնական, ընդհանուր ձև: Դիալեկտիկան վորպես շարժման որոնք: Որչեկտիվ և սուբյեկտիվ դիալեկտիկա: Դիալեկտիկան վորպես ընթացյան, մարդկային հասարակություն և մտածողության շարժման ընդհանուր որոնքների գիտություն: Դիալեկտիկան վորպես ընդհանուր գիտական մեթոդոլոգիա: Մատերիալիստական դիալեկտիկան վորպես հեղափոխական գործողության մեթոդոլոգիա: Դիալեկտիկայի որչեկտիվությունը: Դիալեկտիկորեն նաչել իրականություն վրա, նշանակում է նրան տեսնել այնպես, ինչպես նա ինքն իրեն կա: Դիալեկտիկայի առարկան վորպես փիլիսոփայական գիտություն առարկա: Դիալեկտիկան, տրամաբանությունը և իմացաբանությունը միևնույն քանն և բառ Լենինի:

Հերակլիտի դիալեկտիկան՝ «Ամեն ինչ գոյություն ունի, միաժամանակ գոյություն չունի», «Երկու անգամ միևնույն գետը մտնել չի կարելի»: Կրատիկ: Նրա դիալեկտիկան վորպես Հերակլիտի դիալեկտիկայի զարգացում: Պատահ. նրա դիալեկտիկան միասնականի և ըսպմագանի, ընդհանուրի և առանձինի մասին:

Կանտի անտինոմիստները, դիալեկտիկայի ելեմենտները նրա մոտ: Նրա դիալեկտիկայի սուբյեկտիվ իդեալիստական ընթացքը: Կանտի դիալեկտիկական մեթոդի կապը նրա բնագիտական թեորիայի հետ:

Հեգելի դիալեկտիկան վորպես բացարձակ ճշգուրտ զարգացման պրոցես: Դիալեկտիկան վորպես հոգու կեցության հիմնական որոնք: Դիալեկտիկան վորպես «մտքի մարտը շարժում հակացողությունների մեջ»: Նրա դիալեկտիկայի միասնիկ պատշանը և ի վերջո մետափոխակային հանգեք: Հեգելի մոտ ընթացյանը ծավալվում ու բացակայող վում և միայն տարածություն մեջ, ժամանակի մեջ նա չի զարգանում:

Մարքս + Լենինյան մատերիալիստական դիալեկտիկան: Սուբստանցիալի, սուբյեկտիվ, ելություն, «իրն ինքնին» ներքին հակա-

դրույթյունների պայքարը վորպես շարժման աղբյուր: Սուբստանցիալի և չերեվուչի փոխադարձ անցումը: աչգ անցումը վորպես դիալեկտիկական ներթափանցում—զարգացում—«Սուբստանցիան չերեվան և գալիս», «չերեվուչիը կական է»:

Հակադրույթյունների միասնությունը և նրանց փոխադարձ պայքարը վորպես բովանդակ գիտություն և մատերիալիստական դիալեկտիկայի հիմնական որոնք: Շարժումը վորպես «ինքնաշարժում», ինքնաշարժ, ինքնաշարժ շարժում: «Ինքնաշարժումը վորպես իրականացված հակադրույթյունների պայքար» (Լենին): շարժումը վորպես—չերեվան չեկող հակադրույթյունների պայքար: Դիալեկտիկան, բառի բուն իմաստով, առարկաների հենց ելություն մեջ չեղած հակասությունների ուսումնասիրությունն և վող թե միայն չերեվուչիներն են անցողիկ, շարժուն, հոսուն, առանձնացված են միայն պայմանական սահմաններով, այլ և իրերի ելությունն ևս» (Լենին):

«Հակադրույթյունների միասնությունը (զուգահեռություն, նույնություն, հավասարագույն = равенство) պայմանական է, ժամանակավոր է, անցողիկ է, դեյլատիվ է: Հակադրույթյունների պայքարը բացարձակ է, ինչպես բացարձակ և զարգացումը, շարժումը» (Լենին): «Մարդու վողջ իմացությունն ընդհանրապես հատուկ է դիալեկտիկան» (Լենին):

«Դիալեկտիկան Հեգելի և մարքսիզմի իմացաբանությունն և, ահա թե դործի վոր «կողմի» (դա դործի «կողմը» չե, այլ դործի ելությունն է) վրա ուշադրություն չի դարձրել Պլեխանովը, չեթե այլևս չհոսենք այլ մարքսիստների մասին» (Լենին):

Անվերջը և վերջավորը, սահմանավակր, ընդհանուրը և առանձինը, հակադրույթյունների փոխադարձ ներթափանցումը—նույնությունը: «Ընդհանուրը գոյություն ունի միայն առանձինի մեջ, առանձինի միջոցով: Ամեն մի առանձին (այսպես թե այնպես) ընդհանուր է»: «Ամեն մի ընդհանուր (մասնիկն է կամ կողմն է կամ ելությունն է) առանձին» (Լենին): Պատահականություն և անհրաժեշտություն, ելականը և չերեվան չեկողը (являющиеся), նրանց հակադրությունը, փոխադարձ ներթափանցումը, նույնությունը: «Ի՞նչու մարդ է, ժուշկան չուն է»—ցույց է տալիս, վոր առանձինն ընդհանուր է: «Ընդհանուրն առանձինից գուրջ գոյություն չունի: Սինթեզ և անալիզ, ինդուկցիա և դեդուկցիա, միջ մտածողության դիալեկտիկական ելությունը: Իմացությունը վորպես պրոցես: աչգ պրոցեսի դիալեկտիկան: Կոնկրետը և աբստրակտը, վերացականը: Կոնկրետից աբստրակտ և աբստրակտից կոնկրետ: Իմացության մեջ մենք վերացականանում ենք, վորպեսզի ավելի ճիշտ, կոնկրետ, մոտիկից հանաչենք իմացության որչեկտիվ:

«Հակասական, փոխադարձաբար իրար բացասող հակադիր տեղ-
դեցյանքի հաղանորդումը բնութիւն (նույն թվում է հոգու և հաս-
տակութեան) բոլոր յերեւութներում և պրոցեսներում» (Լենին):

Քանակից վորակի անցնելու և վորակից քանակի անցնելու որենքը
«Հանումը» և «լինելիութունը»: Հին փոշնչացումը, վերափոխումը, հանու-
մը և նորի ստացվելը, լինելը, դառնալը: Քանակից վորակի անցնելու ո-
րենքը վորակի վորակային փոփոխման որենք: Հին վորակից նոր վորակ-
ի անցնելը չի կատարվում այսպես կոչված «ատտիճանական», «անընդ-
հատ» փոփոխութեամբ: Թախքը բնութեան, հասարակութեան և փա-
ծողութեան մեջ: Սկիզբ և վերջ. դրանց փոխադարձ հակասութեանը և
նույնութեանը: Նոր վորակը վորակի թախքի արդյունք: Եզրագծայի-
ն գիտելիտիական բնութեամբ. անընդհատի, ատտիճանականի ընդհա-
տումը: Թախքը վորակի հին վորակի ընդհանուրի շրջանակներում կա-
տարվող անընդհատ զարգացման ընդհատում և անցում նոր վորակի:
Չափը վորակի քանակի և վորակի միասնութեան: Նոր վորակն իր մեջ
պարունակում է հինը «հանված» (в чистом) ձևով:

Բացասումի բացասման որենքը: Բացասման բացասումն վորակի
զարգացում, ինչպես թե... անցած ատտիճանների կրկնում նրանց նոր
ավելի բարձր հիմքի վրա» (Լենին):

Դիալեկտիկայի որենքների փոխադարձ կապը: Չկա բացասման
բացասում առանց վորակային փոփոխութեան, այսինքն՝ առանց մեկ
վորակից մյուս վորակին անցնելու, չկա վորակային փոփոխութեան
առանց հակադրութեանների պայքարի, չկա շարժում, կյանք, զարգա-
ցում առանց միասնականի յերկվորութեան (раздвоение):

Հին, բուրժուազիայի փիլիսոփայութեան և բնագիտութեան մե-
տաֆիզիկական ելիւթյունը: Թորմալ լոգիկան: Նրա յերեք որենքները:
Թորմալ լոգիկայի տեղը մեր մտածողութեան մեջ: Թորմալ լոգիկան
վորակի մտածողութեան ցածր ատտիճանի համապատասխան արամա-
քանութեան: Նույնութեան որենքը՝ $A=A$. լերեւթիկների, իրերի մը-
տընջեանականութեան, հաղիտեանականացում: Հակասութեան որենքը՝
 $A=\text{վոչ } A$. իրի, լերեւթիկի մեջ տարբերութեան վոշնչացումը: Յերրոր-
դի բացասման որենքը՝ կամ այո կամ վոչ: Թորմալ լոգիկայի հիմնա-
կան սխալը—նույնութեան մեջ տարբերութեան չի տեսնում: Դիալեկ-
տիկական լոգիկան ամեն մի լերեւթիկ, իրի վրա նայում է նրա յեր-
կու՝ դրական և բացասական վորոշակիւթեան (определенность) տե-
տակեալից. «իրն իրենից յեկնելով, ինքն իրեն դարձնում է ուրիշ իր
հանդեպ», վոր ամեն մի լերեւթիկ յուր մեջ պարունակում է իր տարբե-
րութեանը, բացասումը: Եարժումը մետաֆիզիկայի տեսականից: Եար-
ժումը վորակի հաղորդված, պատասխան, վոչ ներքին ելութեանից

բղխող լերեւթիկ: Եարժման դրոշ ուժի փոխադրումը լերեւթիկից, իրից,
տարտանցիկից դուրս: Արտաքին հարվածի (толчок) տեսութեանը:
Աստուծոն վորակի առաջին շարժիչ ճանաչելը (նշումն): Դիալեկտիկան
բնութեան մեջ. բացասականը և դրականը: Զգողութեան և վանում:
Կյանք և մահ: Ազգում և հակազգում: Դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հա-
շիվներ. դրանց փոխադարձ ներթափանցումը և վորոշ իմաստով նույ-
նութեանը: Սյո կոնցեպցիայի քննադատութեանը դիալեկտիկայի կոդ-
մից: Դիալեկտիկան հասարակութեան մեջ: Արտադրական պրոցեսի դի-
ալեկտիկան: Արտադրողական ուժեր և արտադրական հարաբերու-
թեաններ: Բաժանդակութեան և ձև: Դասակարգային հասարակութեան
դիալեկտիկան: Արտադրողի ոտարացումը (отчуждение) արտադրական մի-
ջոյններից: Վարձու աշխատանք և կապիտալ: Դասակարգային պայքա-
րը վորակի դասակարգային հասարակութեան զարգացումը առաջ մղի-
լը (стимул): Դիալեկտիկական հակասութեանները հասարակական հա-
րաբերութեաններում: Արժեք և սպառողական արժեք: Կոնկրետ և փե-
րացական աշխատանք: Փող և կապիտալ: Փողի վերածվելը կապիտա-
լի: Արտադրութեան հասարակական ձևը և յուրացման մասնավոր ձևը:

Հասարակական լերեւթիկների որդեկախիւթյունը: Անհրաժեշ-
տութեան և պատահականութեան բնութեան, հասարակութեան մեջ:
Յերեւթիկների պատճառակցութեանը: Թելիտոլոգիայի և մաքուր ան-
հրաժեշտութեան քննադատութեանը: Նրանց թելոլոգիկան ելութեան-
նը: Բուրժուական որդեկախիւթումը և նրա քննադատութեանը: Դասա-
կարգային պայքարի վորոշիչ դերը հասարակական զարգացման մեջ:
Անհրաժեշտի և պատահականի փոխադարձ ներթափանցումը:

Հաճախարակչութեան պողիտիլիստական—Բողոքանով-Բուխարի-
նյան տեսութեանը: Հաճախարակչութեան տեսութեան մետաֆիզիկ ե-
լութեանը շարժիչին փոխադրում և լերեւթիկից դեպի դուրս: Հաճա-
խարակչութեան տեսութեանը և կուլակի խաղաղ ներսնումը սոցիա-
լիզմի մեջ: Կուլակիւթեան, վորակի դասակարգի, վերացումը համա-
տարած կուլեկտիվացման հիման վրա:

Դիալեկտիկա և տակտիկա: Մոտավոր և հեռավոր նպատակները:
Նեպ-ը. նրա դիալեկտիկան: Մասնավոր տակտիկ—կապիտալի թուլա-
տրում հոգուս սոցիալիզմի հաղթանակի: Նեպ-ի դարգացման շըր-
ջանները, նրանց անցումը և Նեպ-ի հանումը, վերացումը 2-րդ
նպատակում: Տակտիկան և հնարավորի և իրականութեան հարցը:
Մի լերկրում սոցիալիզմ կառուցելու հնարավորութեանը: Կոմկու-
սի տակտիկան և սոցիալիզմը վորակի հաղթանակած իրականութեան
լերկրորդ հնգամշակում: Դասակարգի և կուլակցութեան փոխհարաբե-
րութեան ինդիքը: Կուլակցութեան հեղափոխական կազմակերպչական
զեկավար դերը:

Տարերք և պլանայնություն: Անհրաժեշտը և իրականությունը: Իրականության վերափոխումն ըստ անհրաժեշտության: Անհրաժեշտություն իրականությունն դառնալը: Ազատություն և անհրաժեշտություն: Ազատությունը վորպես անհրաժեշտության գիտակցում:

Բուխարինի մեխանիստական՝ կոնցեպցիան: Ընություն և հասարակության զարգացման փոխադարձաբար իրար բացասող արաքին տեժերի փոխազդեցության տեսությունը: Դերոսրինականների դիալեկտիկայի ֆորմալ բնույթը:

Հակադրությունների պայքարը վորպես հակադիր ուժերի փոխազդեցություն: Դիալեկտիկայի սուբյեկտիվ ըմբռնումը գերոսրինականների կողմից: Նրա մենշեիկոզ իդեալիզմի էությունը:

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՅՄՈՒՆԻՏԵՆԵՐ

Այս թեմայի հիմնական խնդիրն է՝ ցույց տալ, վոր դիալեկտիկան հանդիսանում է նախ՝ որչեկտիվ իրականություն (բնություն, հասարակության և մարդկային մտածողության), շարժման ընդհանուր հիմնական որենքն է, և լերկրորդ, վոր մատերիալիստական դիալեկտիկան դիտություն է այդ շարժման հիմնական և ընդհանուր որենքների մասին: Նա աշխարհաճանաչողություն, հեղափոխական պորմոդություն գիտական մեթոդոլոգիա յե:

Հիմնական դեպքությունը պետք է դարձնել հետևյալ խնդիրների վրա:—Դիալեկտիկայի որչեկտիվության և ընդհանրության վրա: Տարերքի որչեկտիվ դիալեկտիկան սուբյեկտիվ դիալեկտիկայից և նրանց փոխհարաբերությունը: Հասկապես ուշադրություն դարձնել Հեգելի դիալեկտիկայի և գերոսրինականների դիալեկտիկայի սուբյեկտիվության, իդեալիստական էություն քննադատության վրա:

Ցույց տալ, վոր վոչ թե դադափարների ընթացքն է պայմանափորում իրերի ընթացքը: ալլ, ընդհակառակն, իրերի ընթացքն է վորոշում դադափարների ընթացքը:

Լուրջ կերպով կանգ առնել հակադրական հակադրությունների պարքարի, միասնության, փոխադարձաբար ներթափանցման, անյոմների և սուբյեկտիվության վրա: Կարևոր են նաև «համայն», «լինելություն» արուցեաները վորպես վորոշ կեցություն, գոյություն վորոշակիության հանգուցային կետեր:

Քանակից վորակի անցնելու խնդիրը: Հպեք է տարրականորեն հասկացվի, վոր մարտը քանակը դառնում է վորակ, ալլ ցույց տալ, վոր «անվորակ» քանակ չկա, ինչպես և չկա «անքանակ» վորակ:

Ձևի և բովանդակության խնդրի վրա նույնպես պետք է լուրջ ուշադրություն դարձնել: Ցույց տալ, վոր չկա անբովանդակ ձև և ան-

ձև բովանդակություն:

Քննադատել դիալեկտիկայի յերրորդ՝ բացասման բացասման որենքի մետաֆիզիկ մեկնաբանությունը, վոր հիմնականում դիալեկտիկան հուշանցնում է մետաֆիզիկ տրիադային: Ցույց տալ, վոր դիալեկտիկան չի հանդում տրիադային, ալլ նրան պարունակում է իր մեջ վորպես մի մոմենտ, մի տարր:

Լուսաբանել հավասարակշռության մեխանիստական տեսության իմացարանական և սոցիալ-դասակարգային հիմքը և էությունը:

Պետք է շեշտել, վոր Վոլֆսոնի և Գալիի ձեռնարկում դիալեկտիկայի հիմնական որենքները տյնքան էլ անհրաժեշտ ճշտությամբ չեն լուսաբանված: Նախ և առաջ, դրքում ցույց չի տրվում, վոր շարժումը վոչ թե միայն հատկությունն է, ատրիբուտն է մատերիալի, ալլ և նրա գոյության ձևն է: Այդ հափազանց կարևոր հանգամանք է: Բացի այդ շարժումը հանդես է բերված վորպես որչեկտիվ դիալեկտիկայի որենք, վորը դարձյալ սխալ է:

Ցերկրորդ, — ձեռնարկում չի տրվում նաև դիալեկտիկայի բնորոշումը, և ընթերցողի համար մութ է մնում, թե ինչ է դիալեկտիկան, արդյոք ճարտիկ կերպով ընտրած որինակների գումար է, մտածողության մեթոդ է, թե՛ որչեկտիվ իրականության որենք է: Պետք է պարզորոշ կերպով ասել, վոր դիալեկտիկան նախ և առաջ որչեկտիվ իրականության, ալլաինքն, բնության, հասարակության և մարդկային մտածողության շարժման հիմնական որենքն է, և յերկրորդ՝ դիալեկտիկան դիտություն է՝ այդ շարժման որենքների մասին, մեթոդոլոգիա յե աշխարհը ճանաչելու և նրան հեղափոխականացնելու, վերափոխելու համար:

Ի միջի ալլոց դրքում բորորովին ցույց չի տրվում այն, վոր դիալեկտիկան իրոք որչեկտիվ աշխարհի շարժման որենք է: Անտեղ կան միայն որինակներ, թե ինչպես ջուրը գորրջի յե դառնում, կամ վորդին կտրելիս նոր գլուխ և նոր հետանցք է առաջանում և ալլն: Լեւինը դիալեկտիկայինման բացատրությունը համարում է դիալեկտիկայի աղավաղում, և Պրեխանովին մեղադրում է դիալեկտիկան չհատկանալու մեջ, վոր նրա՝ Պրեխանովին համար (ինչպես և Վոլֆսոնի և Գալիի մոտ) դիալեկտիկան որինակների գումար է, ալլ վոչ թե վորջ գոյության որենք:

Գրականություն

1. Ф. Энгельс—Анти-Дюринг, 1931 г. Предисловие ко 2-му изд., стр. 6—10 Введение, стр. 11—22. гл. XI, стр. 93—108. гл. XII, стр. 108—117. гл. XIII, стр. 117—130.

2. Ф. Энгельс—Л. Фейербах, 1931 г. стр. 48—51.

3. Ф. Энгельс—Диалектика природы, 1931 г. стр. 3—11, 13—19, 45—49, 108—

124.

4. Ленин—Сочинения, т. VI, стр. 324—328.

5. Ленин—Сочинения, т. XIII, гл. III, § 3.6. гл. V, § 3. и стр. 301—304.

6. Ленинский сборник—IX, стр. 185, 209, 239—243, 257—259.

7. Ленинский сборник—XI, стр. 357, 384—385, 399.

8. Ленинский сборник—XII, стр. 290—292.

9. Ստալին—Լենինի մի հարցերը: ԽՍՀՄ ագրարային քաղաքականության խնդիրների շուրջը—631—638: Կուլակության, վորպես դասակարգի, վերացման քաղաքականության հարցի շուրջը, էջ 658—662:

ԼԵՆԻՆՅԱՆ ԵՏԱՊԸ ԴԻԱԼԵԿՏԻ- ԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻՉՄԻՉԱՐ- ԳԱՑՄԱՆ ՄԵՋ ՅԵՎ ՊԱՅՔԱՐ ՌԵՎՈԼՈՒՉՄԻ ԴԵՄ

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ № 4

Լենինի մի պատմական արձանագրությունը: Իմպերալիզմի շրջանի կապիտալիզմի զարգացման նոր որինաչափությունը, Իմպերալիզմի շրջանում հակասությունների սրումը աշխատանքի և կապիտալի, արտադրողական ուժերի և արտադրական հարաբերությունների, արտադրության հասարակական ձևի և յուրացման մասնավոր ձևի միջև: Հակասությունների սրումը խոշոր Իմպերալիստական պետությունների միջև շուկաների վերաբաժանման հողի վրա: Հակասությունների սրումը գաղութային յերկրների և Իմպերալիստական պետությունների միջև: Հակասությունների սրման ազդեցությունը հեղափոխության զարգացման բնթացքի վրա: Հակասությունները «խաղաղ» ճանապարհով հաշտեցնելու անհնարինությունը: Դրության հեղափոխական լուծման անհրաժեշտությունը: Հեղափոխությունը վորպես յեզրակացություն ու լուծումն այդ հակասությունների սրման և պրակտիկ անհրաժեշտություն:

Ռուսաստանի զարգացման առանձնահատկությունները և նրա ազդեցությունը հասարակական զարգացման բնույթի վրա: Իմպերիալիզմ, միջազգային և Ռուսաստանի պրոլետարական հեղափոխական շարժման մակարդակը և ցարիզմը: Ռուսաստանը վորպես ալեկի հղի հեղափոխական ցնցումներով: Հեղափոխական շարժման կենտրոնի փոխադրումը, շնորհիվ այդ առանձնահատկությունների, Ռուսաստան: Ռուսաստանի հեղափոխականացնող գերը: Լենինիզմը վորպես արդյունք այդ կոնկրետ հանգամանքների: Լենինիզմի բնորոշումը: Լենինիզմի չբնորոշված փրկիտիայության մեջ սոցիալ-ֆաշիզմի կոպմից: Լենինիզմի բնորոշումը մեր կուսակցության մեջ գոյություն ունեցած զանազան խմբավորումների կողմից: Այդ բնորոշումների միակողմանիու-

թյունը և լենինիզմի սահմանափակումը։ Նրանց տեսական, գիտական սխալ լինելը և քաղաքական վտանգավորությունը։ Կուսակցության, ընդհանուր Մտալինի բնորոշումը՝ «Լենինիզմը իմպերալիզմի և պրոլետարական հեղափոխության հպոխարհի մարքսիզմն է» (Մտալին)։

Մարքսիզմի ռեվոլյուցիոն և ազատագրական II ինտերնացիոնալի կողմից, Կառուցվողականությունը վերջին II ինտերնացիոնալի շրջանի բանավորական շարժման ընթացքի և բնույթի արդյունք։ II ինտերնացիոնալի ձևական «ուղղափառությունը» և փաստացի ուղորդող նիզմը։ Ակնհայտ ուղորդողները։ Բերնշտայնականությունը Արեմատաքում։ Լեզալ մարքսիզմը, ևկոնոմիզմը և մենշևիզմը Ռուսաստանում։ II ինտերնացիոնալի հովանավորությունը ուղորդողների նկատմամբ։ Մարքսիզմի հաշտեցումը բուրժուական իդեոլոգիաների հետ։ Նեոկանտիականություն, մախիզմ, իդեալիզմ, մետաֆիզիկա, դիալեկտիկայի մոռացումը և թաղումը II ինտերնացիոնալի կողմից։ Տեսություն և պրակտիկայի խզումը։ Մարքսիզմի աղճատումը։ Նրա վերջ մասի «ընդունումը» և վերջ մասի չընդունելը։

Լենինի պայքարը II ինտերնացիոնալի ուղորդողների դեմ։ Նրա պայքարն իդեոլոգիական շեղումների և տատանումների դեմ։ Նրա պայքարը բանավորական շարժման մեջ պրակտիկ ուղորդողների դեմ։ Մարքս-Ենգելսի մարքսիզմի վերականգնումը։ Այդ վերականգնման ելույթները, նրա հետագա զարգացումը բոլոր մասերում, բոլոր հարցերում։ Լենինիզմը միայն այս կամ այն հարցի կամ թեկուղ մասի զարգացումը չէ, այլ վերջ մարքսիզմի զարգացումն է բոլոր բնագավառներում։

Լենինի և Պլեխանովի փոխհարաբերությունը և դերը ռուսական հեղափոխական շարժման մեջ։ Միջազգային մենշևիզմի և մենշևիզմի իդեալիզմի փորձերը պատկերացնել Պլեխանովին վերջին տեսության, Լենինին վերջին պրակտիկ և Պլեխանովի աշակերտ։ Լենինի փիլիսոփայական զարգացման ընթացքը։ Լենինի և Պլեխանովի փիլիսոփայական աշխատանքները 1890-ական թվականներին։ Լենինի զարգացման ինքնուրույնությունը։ Լենինի վաղ շրջանի աշխատությունների փիլիսոփայական գիմաղկունությունը (выдержанность) և Պլեխանովի այդ շրջանի սխալները։ Լենինը վերջին հետադարձ, ինքնուրույն հեղափոխական խոշոր տեսաբան։ Լենինին վերջին սոսի պրակտիկ ներկայացնելու իմաստը։ Այդ կոնցեպցիայի մենշևիզմի բնույթը։ Պլեխանովի սխալները տեսության կուսակցականության, մարքսիզմի ամբողջականության, հիերարխիաների տեսության խնդիրներում։ Նրա հիերարխիան անգնատիցիզմը։ Նրա մատերիալիզմի թերությունները։ Նրա ֆեյերբախականությունը։ Մարքսիզմի սխալ ըմբռնումը վերջին «սպինդիզմի ալլատեսակություն»։ Նրա փիլիսոփայական

հայացքների և քաղաքական պրակտիկ գործունեության ուղորդող նիզմի որդանական կապը և վերջ պատահական բնույթը։

Տեսություն կուսակցականության խնդիրը։ Կուսակցականությունը Մարքս-Ենգելսի մոտ։ II ինտերնացիոնալի «կուսակցականությունը»։ Նրա լիբերալիզմը հանդեպ խորթ զաղափարախոսությունների։ Լիբերալիզմը վերջին ևկեկտիզմ փիլիսոփայության մեջ և համաձայնողականությունը ու ուղորդողները պրակտիկ շարժման մեջ։ Տեսություն կուսակցականությունը Կ. Կառուցի, Պլեխանովի հասկացողությունը։ Նեոկանտիականությունը համատեղելի չէ մարքսիզմի հետ և նրան չի հակասում (Կառուցի)։ Նեոկանտիկանը կարող է լինել հետադարձ մարքսիստ (Պլեխանով)։

Լենինի պայքարը մարքսիզմի անադարտության և մաքրության համար։ Բուրժուական տեսություն կուսակցականության սուբյեկտիվիզմը և պրոլետարիատի իդեոլոգիայի, մարքսիզմի որդեկալությունը։ Բուրժուական որդեկալիզմ, նրա վերջ գիտական և ապոլոգիական ելույթները։ Պրոլետարական կուսակցականություն, նրա գիտական և հեղափոխական ելույթները։

Տեսություն և պրակտիկա փոխհարաբերության խնդիրը Լենինի մոտ։ Պրակտիկալի պրիմատը տեսության հանդեպ։ Պրակտիկան վերջին իմացություն աղբյուր, կրիտերիա։ Նրա առավելությունը պրակտիկան անմիջական իրականությունն է։ Տեսությունը վերջին պրակտիկայի ընդհանրացում, գիտակցում։ Տեսության նշանակությունը պրակտիկայի համար։ Մարքսը և Ենգելսը տեսության և պրակտիկայի մասին։ Կոմունիզմը վերջին պրակտիկ մատերիալիզմ (Մարքս)։ Տեսությունը դառնալով մասսաների սեփականություն, ուժ է ձեռք բերում աշխարհը վերափոխելու համար։ «Առանց հեղափոխական տեսության չի կարող լինել հեղափոխական շարժում» (Լենին)։ «Իհարկե տեսությունը դառնում է անառարկայական, չեթե նա չի կապվում հեղափոխական պրակտիկայի հետ, ճիշտ նույնպես, ինչպես և պրակտիկան կուրանում է, չեթե նա չի լուսավորում իր ճանապարհը հեղափոխական տեսությունով» (Մտալին)։

Տեսություն և պրակտիկայի խզումը II ինտերնացիոնալի կողմից։ Տեսություն անատումը մեխանիստների կողմից։ Լենինի պայքարը հեղափոխական տեսության համար։ Տեսություն խզումը պրակտիկայից մենշևիզմի իդեալիզմի կողմից։ Նրա քննադատությունը։ Արատալիտ, լոգիկական և պատմական կոնկրետ փոխհարաբերությունը։ Լենինի կոնկրետ և պատմական մոտեցումը չեղելով։ Մենշևիզմի, տրոցկիզմի արատալիտ, լոգիկական մոտեցումը։ Արատալիտ անկենսականությունը, վերջ ուսույթությունը, անշարժությունը։ Արատալիտ լոգիկական դոգմատիզմը, կոնսերվատիզմը, ալլատեսակությունը։ Կոն-

կրեաւ պատմականի կենսունակութիւնը, շարժունութիւնը, հարուստ բովանդակութիւնը, հեղափոխականութիւնը: Լենինի կոնկրետ-պատմական մոտեցումը զանազան պատմական, քաղաքական, տնտեսական խնդիրներէ: Հեղափոխական տակտիկա հնարավոր եւ կոնկրետ պատմական մոտեցմամբ: «Երբեք ընթացքը վստօշում եւ գաղափարների ընթացքը» (Լենին):

Կոնկրետ եւ պատմական ճշմարտութիւնը, «Արատրակտ ճշմարտութիւն չկա, ճշմարտութիւնը միշտ կոնկրետ ե» (Լենին): Արատրակտ մոտեցման մետաֆիզիկական ելուցիւնը: Ճշմարտութիւնը կոնկրետ ե, ապա ե յերեւոյթների ուսումնասիրութիւնը, գնահատականը պեժ ե լինի կոնկրետ, քանի վոր միայն կոնկրետ պրակտիկ մեթոդն ե հեղափոխականացնում գոյութիւն ունեցողին:

Լենինի պայքարը պրոլետարիատի խորթ իրեւոյթիւնների դեմ, իրեալիզմը Լենինի գնահատութիւնը: Իրեալիստները վորպես բուրժուազիայի ղեկումավորված լակեյներ:

Ֆիզիքական իրեալիզմ, նրա քննադատութիւնը, բնագիտութիւն ճգնաժամը վորպես կապիտալիստական սիստեմի ճգնաժամի արտացոլում: Բնագիտութիւն ագնոստիկական, մետաֆիզիկական բնույթը: Բնագիտութիւն փիլիսոփայութիւն սահմանափակութիւնը (ограниченность): Ժամանակակից «մոդայի» (модный) իրեալիզմ-մախիզմ-բողոքաւորականութիւն: Նրա ոեակցիոն ելուցիւնը, Լենինի սպառիչ քննադատութիւնն ալ իրեալիզմի: Լենինի վերաբերմունքը դեպի հին փիլիսոփայութիւնը ե ժամանակակից փիլիսոփայական հիմնական, վոչ մարքսիստական ուղղութիւնները: Անհրաժեշտ ե քննադատական վերամշակման, ուղղման յեթարկել, ալ վոչ թե դեն դցել հինը վորպես թյուրիմացութիւն: «Պիլանովը քննադատում ե կանտիակաւնութիւնը (ե անգնոստիցիզմը ընդհանրապես) ալիլի շուտ վուլգար մատերիալիստական, քան ղիալեկտիկական մատերիալիստական տեսակետից»: «Մարքսիստները քննադատել են (20-րդ դարի սկզբին) կանտիականներին ե յումականներին ալիլի շուտ ըստ Ֆիլիքթալի (ե ըստ Բյուխսների), քան ըստ Հեգելի:

Լենինը ե Հեգելը: Հեգելի ղիալեկտիկայի ուսումնասիրութիւնը: Նրա մատերիալիստական վերամշակումը ե իրեալիզմի — միատիցիզմի ղիւնչացումը: «Չի կարելի լիովին հասկանալ Մարքսի «Կապիտալը» ե հատկապես նրա 1 գլուխը, չուսումնասիրելով ե չհասկանալով Հեգելի ա մ բ ո ղ ջ «լոգիկան»: Հետեալը մարքսիստներից վոչ վոք չի հասկացել Մարքսին կես դար անց» (Լենին):

Լենինի պայքարը կրոնի դեմ, Կրոնը վորպես հաշիշ ժողովրդի համար: 18-րդ դարի աթիստների աշխատութիւնների լրացման, ուղղման ե ոգտադործման մասին:

Մատերիալիզմի իմացաբանութիւն խնդիրների հետագա զամգացումը Լենինի մոտ:

Մատերիալի ծավալւն ըմբռնումը: Մատերիալի ֆիզիկական ըմբռնման քննադատութիւնը: Շարժումը վորպես հիմնական հատկանիշ վոյլ գոյութիւն: Անվերջի ե վերջավորի ղիալեկտիկական լուծումը Լենինի մոտ: Բնագիտութիւն ե ֆիզիկայի ճգնաժամը Ենրանից դուրս ղալուողին ու նրա բացերը: Ճշմարտութիւն ղրլեկտիվութիւն ե սուբյեկտիվութիւն մասին: Որլեկտիվ ճշմարտութիւն հնարավորութիւնը: Ճշմարտութիւն սուբյեկտիվիստական կոնցիպցիայի քննադատութիւնը: Բացարձակ ե հարաբերական ճշմարտութիւն: Մեր իմացութիւն հարաբերական ելուցիւնը, ղելյատիվիզմի քննադատութիւնը: Դիալեկտիկան իր մեջ պարունակում ե ղիլյատիվ մոմենտ, բայց չի հանգում նրան: Արտացոլման տեսութիւն հետագա ղարգացումը Լենինի մոտ: Պատմական մատերիալիզմի ղարգացումը ե կոնկրետացումը: Հասարակական ղարգացման ղիալեկտիկան ե նրա արտացոլումը Լենինի աշխատութիւններում: Արտադրական հարաբերութիւնների ղարգացումը ե ղասակարգային հարաբերութիւնների բնույթի փոխվելը: Պետութիւն տեսութիւնը: Հասարակական ղարգացման ղիալեկտիկա-հեղափոխութիւն թեորիան: Հեղափոխութիւն հալթանակի թեորիան ե տակտիկան: Պրոլետարական ղիկտատուրայի տեսութիւն ղարգացումը ե կոնկրետացումը: Սոցիալիզմի կառուցման թեորիան իմպերալիզմի ղրջանի նոր որինաչափութիւն հիւան վրա: Կապիտալիզմի անհամաչափ ղարգացման թեորիան:

Դիալեկտիկայի հետագա ղարգացումը ե կոնկրետացումը Լենինի աշխատութիւններում: Շարժման որենքը վորպես իրականութիւն որլեկտիվ որենք: Դիալեկտիկան, լոգիկան, իմացաբանութիւնը նույն բանն ե, իմացութիւնը վորպես պրոցես: Իմացութիւն ելեմենտները = 1) բնութիւն, 2) մարդու, իմացութիւն, = մարդու ուղեղին (իբրե նույն բնութիւն բարձր արդիւնք) ե 3) բնութիւն արտացոլման ձեք մարդու իմացութիւն մեջ, ալ ձեք ե հասկացողութիւնները որենքները, կատեգորիաներն են ե ալն» (Լենին):

Հակադրութիւնների պայքարը, միանութիւնը, փոխադարձ ներթափանցումը ներքին հակադրութիւնների: Նույնութիւնը կամ միանութիւնը վորպես ղիալեկտիկայի հիմնական ե ելական որենք: Հակադրութիւնների պայքարի արսուլլուութիւնը: միանութիւն հարաբերականութիւնը, ժամանակավորութիւնը: Հակադրութիւնների պայքարի հեղափոխական ելուցիւնը, ղարգացումը, վորալի փոխվելը վորպես հակադրութիւնների պայքարի արդիւնք: Փանակից վորալի տնցնելու հեղափոխական ըմբռնումը: Ալ որենքի ուղորտուիստական ե սահմանափակ ըմբռնումը II ինտերնացիոնալի կուսակցութիւն-

ների կողմից: Սուխանովի և այլ մենչևիկների կոնցիպցիան և Լենինի քննադատությունը: Բացասման բացատրումի որենքի հետագա զարգացումը: Այդ որենքի աղտաղբումը մետաֆիզիկական աղավաղումից: Տրիագայի ըմբռնումը-գիտելիության չի հանգում տրիագային, այլ վերջինն պարունակում է իր մեջ վերպես մի մոմանտ: Լենինի դմի հետագա զարգացումը ընկ. Ստալինի, կուսակցության և կոմիտեների աշխատություններում:

ՄԵԹՈԳԱԿԱՆ ՅՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

Այս գլխում անհրաժեշտ է հիմնական ուշադրություն դարձնել հետևյալ խնդիրների վրա.—

Լենինի դմի առաջացման սոցիալ-պատմական նախադրյալները և անհրաժեշտությունը: Նրա բնորոշումը: II ինտերնացիոնալի և Լենինի մարքսիզմը: Տեսություն կուսակցականության, տեսություն և պրակտիկայի փոխհարաբերության խնդիրը:

Ուշադրություն պիտի դարձնել առանձնապես պրակտիկայի հեղափոխական դերի վրա: Տեսություն նշանակությունը մտածված, նպատակային պրակտիկայի համար: Խնչե կուսակցությունը մեծ տեղ և կարևորություն է տալիս մարքս-լենինյան դաստիարակության գործին:

Մեծ ուշադրություն դարձնել արտացոլման տեսության, վերպես լենինիզմի իմացաբանության հիմնական խնդրի վրա: Կոնկրետ կերպով ցույց տալ գիտելիության դարգացումն ու կոնկրետացումը: Անհրաժեշտ է հատկապես կանգ առնել գիտակցության պրոբլեմի վրա: Այս խնդրում առանձնապես մեծ է մարքսիզմի աղավաղումը գոեհիկ, մեխանիստական մատերիալիզմի, նատուրալիզմի և իդեալիզմի կողմից: Ըստ մարքսիզմ-լենինիզմի, գիտակցությունը բարձր կառուցվածք ունեցող, հատուկ ձևով կազմակերպված մատերիալի հատկություն է: Սակայն պնդել միայն այսքանը դեռ բավական չէ: Ֆեյերբախի, Ֆրանսիական մատերիալիզմի, և վերջապես գոեհիկ բնագիտական մատերիալիզմի (Փոխտ, Մոլլերտ, Բյուխներ) տեսակետից ևս գիտակցությունը բարձր կառուցվածք ունեցող մատերիալի հատկություն է: Այդքանը դեռ չի փրկում իդեալիզմից: Լ. Ֆեյերբախը հենց կանգնած լինելով այդ նատուրալիզմի հողի վրա, հասարակական յերեույթները բացատրում էր իդեալիստերեն: Պետք է հատկապես շեշտել, վոր այդ բարձր կազմակերպվածություն ունեցող մատերիան և նրա հատկությունը՝ մտածողությունը առաջանում է հասարակական պրակտիկ գործունեություն ընթացքում, արտադրության ընթացքում: Հայտնի է, վոր առանց հնչյունախոսքի (членораздельная речь) չկա նաև մտածողություն: Իսկ այդ առաջանում է ըստ մարքսիզմ-լենինիզմի (տես Ֆ. Ենգելս-բնության գիտելիակա) աշխատանքի պրոցեսում: Աշխատանքի պրոցեսումն է առաջանում

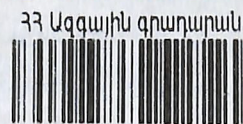
նաև մտածողությունը: Իսկ աշխատանքը, արտադրությունը հնարավոր է հառարակության մեջ: Մարքսիզմ-լենինիզմը այդ առթիվ պնդում է.—մարդը արտաքին բնությունից վերցրած միջոցներով փոխելով արտաքին բնությունը, փոխում է նաև յուր բնությունը: Այս նշանակում է, վոր մարդը միացած բնական ելակներից իրեն տարբերում է, դառնում է բնական կենդանի շնորհիվ յուր արտադրության: Վոլֆսոնի և Գակի ձեռնարկում այս խնդիրը լուսաբանվում է գոեհիկ մեխանիցիզմի տեսակետից, այլ վոչ գիտելիական մատերիալիզմի տեսակետից: Տես նրանց ձեռնարկի հայերեն թարգմանություն 26-27 էջերը, վորտեղ անտեսվում է բացառապես հասարակական արտադրական պրակտիկայի դերը այդ խնդրում: Ֆեյե կանգնենք այդտեղ զարգացրած հայացքի վրա, մենք հետևողական լինելով դեպքում, պետք է բնագոյններ, վոր մարդը սկզբում դառնում է գիտակից, բանական կենդանի, ապա սկսում կազմակերպել յուր հասարակական կյանքը, այլ կերպ ասած, պետք է պնդենք, թե՛ հասարակական գիտակցությունն է պայմանավորում հասարակական կեցությունը: Իսկ դա մաքուր իդեալիզմ է:

ԳՐԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԹԵՄԱՆԵՐ

1. Լենինիզմի, վորպես մարքսիզմի զարգացման բարձր շրջանի պատմական և տրամաբանական հիմքերը:
2. Բուրժուական հասարակարգի սոցիոլոգիայի և բնագիտության ճգնաժամը և նրա տեսական հաղթահարումը Լենինի կողմից:
3. Փիլիսոփայության լենինյան եռապի էությունը:
4. Ֆիզիկայի ու վոզլ բնագիտության ճգնաժամը կապիտալիզմում, ճգնաժամի բնույթն ու էությունը: Նրա հաղթահարման ուղիները:

Գրականություն

1. Լենին—«Խնչ անել»: Ենգելսը թիրեալիկական պաշարի նշանակության մասին.
2. Ленин—Сочинения, т. XIII, гл. III, § 1, 2. гл. V, § 8. гл. VI, § 4.
3. XXVII т. О значении воинствующего материализма.
4. Ленинский сборник—IX, стр. 185, 209, 239—243, 257—259.
5. Ленинский сборник—XII, стр. 290—292, 323—326.
6. Ստալին—Լենինիզմի հարցերը, Լենինիզմի հիմունքները, գլ. I, II, III, VII.
7. Միտին—Փիլիսոփայական գիտելիության արդյունքների մասին.
8. «Под знаменем марксизма», 1931 г. № 7, 8. Ленинский сборник—XII, стр. 290—292, 323—326.
9. «Под знаменем марксизма», 1930
10. Там же—Резолюция бюро ячейки

NL0936485

647

11

27903